

L'urigin e 'l dëslüp ëd l'articul determinativ

Bruno Villata

Cume j'articuj ëd le vaire lenghe rumanze, co cul piemuntèis a riva da l'agetiv dimustrativ latin: *ille, illa, illud, illi, illae*. An efet, an séguit a l'andebuliment ëd le declinassiun, già ant ël tard periud imperial sta partissela a l'avìa cuminsà a perde 'l valor d'agetiv për pijé cul d'element atualisant, valadì dl'articul.

Pì tard, ansem a la funsiun atualisanta, valadì ultra a бүté an evidensa 'l nom ch'a cumpagnava, l'articul determinativ piemuntèis a l'ha cuminsà a avèj na funsiun diacrìtica fundamental. An efet, già an lenga d'oe, valadì ant la scunda metà dël sécul ch'a fa dűdes, vaire nom masculin e feminin a l'han na sula furma për ël singular e për ël plűral, e 'd vire co na furma ũnica për il masculin e 'l feminin. An si cas ël gėner e 'l nűmer dël nom a sun marcà da l'articul e 's fenomen a l'ė ancur cuműn ant le parlà piemuntėise d'ancheuj.

Lenga d'oe

Sta dubia funsiun ëd l'articul a l'ė documentà ant ij test pì antic. Ant la lenga d'oe, arpresentà dai Sermun Sűbalpin, as treuva na vasta gama d'articuj: **lo** (325 ucurense), **el** (7), **-l** (6), **jl** (1), **l-** (111) për ël masculin singular; **li** (168) e **los** (30), për ël masculin plural; **la** (422), **l-** (97) për ël feminin singular, **le** (88), **las** (28), **les** (7) për ël feminin plural. Ch'as pensa a: *qui dona lo vent e la ploia e 'l soleil* 01110, *departyra l'aiva del flum* 08017, *Jl meesme Christ lo dit per lo propheta* 13064, *lo reis trais li soi drap precios* 10033, *devem tener li bastun en le main* 10033, *li mostre tuit li regnai e le riquisie del munt* 21016 (Villata, 2003, 2). Ij dait statistic pen-a arpurtà 'd vire a curespundu nen precisament a cuj presentà an d'alti stűdi pėrchė che 'd vire nossa antėrpretassiun as dėscosta da j'aute. Pėr esempi la strűtura marcà si dapress : *in cellā vinariā zo est el celer olo bon vin*

ol 08164, a duvrà curèspunde a in *cellam vinariam valadì ant la crota* antè ch'as sent l'udur dèl vin bun dunc ant ès cas *el* a curespund a la prepusissiun articulà *en el*.

L'üsagi dè stu fusun d'articuj a l'é pèr gnente casual. An efet al masculin singular as treuva **lo** èdnans a parola ch'a cuminsa cun na cunsunant: *lo cel* (16056), *qui dona lo vent* 01110?; s'a pressed na parola ch'a cuminsa con na cunsunant e as treuva dapress a la congiunsiun *e*, o a la tersa pèrsüna singular dèl present andicativ dèl verb esse, marcà *est* o *ē*, ch'a duvìa suné è, anvece 'd *lo* as peul truvé **el**: *eel deleit* 04019, *siest el lo eel setge de deu* (it. è il luogo e la sede di Dio) 01122, *quiest elnomer* 12005. Ant la pusissiun pen-a mensiunà l'articul *el* a peul presenté l'aferesi dla *e*: *quel corp viva* 06055, *lo fel el malvais* 03089, *lacarn elsanc* 17043. E peui *lo* a peu elidse dnans a parola ch'a cuminsa cun na vucal: **lom** 15026, **lort** 02044 e l'istess a càpita pèr èl feminin *la*: **larcha** 16028, **lautre** 10106, **lumanita** 20033.

Ch'as ten-a co present che 'd vire l'articul determinativ a l'é nutà tacà al nom ch'a-j èstà dapress: *antre lauia elamort* 04065, **larma** 16065, d'autre a l'é dèstacà, e son dzurtüt se la parola ch'a-j èstà dapress a cuminsa cun na cunsunant: **la bestia** 04062, **ela carn** 04063, **la glesia** 14016.

J'articuj masculin plüraj a sun *li* e *los*: **li boin evesque** 16030, **li poure rome** 16048, *cum los apostoil* 14041; pèr èl feminin *le*, *las*, *les*: **le especie e tote le flor** 16067, **las petite volp** 14025, **les primicies** 01090.

Los, *las*, as treuvu dzurtüt ant ij prim sermun e a presentu 'n nümer d'ucurense pitost limità. An géner a sun duvrà dop èd na prepusissiun o an strütüre andüa che 'l suget a va dapress al verb e a sun 'n rest èd cula declinassiun a dui cas, suget e regim, ch'a l'era tipica dle lenghe d'oc e d'oïl, e ch'a duvìa co esse normal ant na fase pì arcaica dla lenga d'oé (Villata, 2003, 196). *Les*, anvece, a pudìa co arpresenté 'n cas d'anterferensa della lingua d'oïl, upüra n'esempi 'd cula suvrabundansa 'd sègn cunutadur, tipica dle

situassiuon ëd lenghe an cuntat. Le furme feminin-e dj'articuj ëd la lenga d'oe: *la, l, le* a sun ancora duvrà ancheuj, e a sun idèntiche a cule tuscan-e.

An sustansa a bin cunsideré le cose, gavà ij, j'articuj determinativ dël piemontèis d'ancheuj a j'eru già present ant la parlà d'oe dla fin dël sécul XII. Cume ant ël piemuntèis d'ancheuj, për ël singular la lenga d'oe a presenta vaire furme: *lo, l, el, l e*, ün-a sula, **li** për ël plüral. *Lo* as deuvra dnans a le vus masculin-e singular ch'a cuminsu cun na cunsunant, **l** davanti a cule cha cuminsu cun na vucal. Anteressant a sun peui le furme *el* e *-l* che ant la lenga d'oe dij Sermun Sübalpin a presentu 'n nümer franc limità d'ucurense e as treuvu tra 'n munusilab ch'a finiss cun na vucal e na parola masculin-a ch'a cuminsa për cunsunant. An pràtica, an se priche dël sécul ch'a fa dùdes, co *el* e *l* a j'eru già duvrà ant le mideme pusissiuon ch'as treuvu ant le parlà piemuntèise d'ancheuj (Villata, 1987, p. 28 e segg).

Sarament ëd la Cumpania 'd San Giors ëd Cher

Jë statü dla cumpania 'd San Giors ëd Cher, dël 1321, a presentu na gama d'articuj legerment diversa da cula dij document pressedent. An efet, se 'l feminin a presenta le forme *la, l-* e *le*, già arlevà ant ij Sermun Subalpin, a tuca di che *l'* a peul varèj tant për ël feminin singular (*larma* r. 133) che për ël plüral (*larne* r. 83, 122). E 's fait an ës mija mutubin anteressant perchè ch'a duvria antisipé l'articul feminin d'ancheuj **j'** che apunto as deuvra dnans ai nom feminin plüraj ch'a cuminsu cun na vucal. A pruposit d'*arma* a tuca co di che an lenga d'oe a l'era sinonim d'anima, mentre ant ij Sarament ëd Cher *arma* a custitüiss 'n metaplasm, perché che da nèutr plüral a l'é passa a feminin singular: *arma* r. 113, le *arme* r. 138.

Ant ij test ëd Cher j'articuj masculin a sun: *lo, el, l, o* per ël singular e *i, gli, gle e gl* për ël plüral. Al singular dacant a *lo*, ch'a l'é la furma pì duvrà, i truvuma co *o*, ch'a presenta trè ucurense e as treuva dnans a 'n nom ch'a cuminsa cun na cunsunant (r. 3 o

recior, 66 *o privà*, 101 *venir a o loo*). Co **el** a l'è duvrà dnans a 'n nom ch'a cuminsa cun na cunsunant. Ij dui cuntest anté ch'as treuva a sun: *contra el qual* r.44, e *el present capitor* r. 134. Le raire volte che **l** as treuva ant èl test dij Sarament a l'è piassà tra na parola ch'a finiss cun na vucal e n'auta ch' cuminsa pèr vucal (*e lonor* r. 100; *com sel predit capitol* r. 120). Se la vus masculin-a ch'a cuminsa cun na vucal as treuva dop èd na cunsunant as deuvra l'artìcul *lo*, (*habien lo escu* r.113, *lo dit hospicij* r. 109). La presensa 'd *lo*, *l* e *o*, tre furme echivalent èd l'artìcul determinativ singular, a smija franc antersanta, pèrchè che *lo*, la furma pì cumün-a dij ducument pressedent, a l'è afiancà da dui artìculj dunt un, *o*, a sarà nurmal ant le parlà munfrin-e e langareule e l'autr, *el*, a sarà tìpic dël türinèis e d'aute parlà dël Piemunt.

Pèr lon ch'a rësguarda le furme plüraj dl'artìcul, ij Sarament an èsmun-u **i** (15 ucurense), **gle** (9 occ.), **gli** (3 occ) e **gl'** (3 occ). **I** a l'è la furma pì dèspunibil e as treuva dnans a 'n nom ch'a cuminsa pèr cunsunant e a l'ha dui alograf **y** e **j**: *y ben* r. 24, *y recioir* r. 50, *i consol* r. 15, *j dit coaiutor* r. 55, *y recior* r. 67. **Gle** a l'è duvrà d'ue volte dnans a vucal: *gle òmegn* r. 81, *gle univers* r. 136 e sèt dnans a cunsunant *gle reziogl* r. 115. **Gli** e **gl** a sun echivalent ant èl sens ch'as treuvu sempe e mac èdnans a 'n nom masculin plüral ch'a cuminsa cun na vucal: 18 *gli omegn*, *gl'aitr*. Ch'as nota che 'd vire anvece 'd *gle* as treuva *gly*: *gly infrascript* r.11 E co sta furma an èsmija franc muderna, dzurtüt s'as pensa che *gli* e *gl'* a duvü arpresenté 'l sun palatal che ancheuj as custüma marché **j**.

Recomendaciones del Laudario di Saluzzo

Pèr èl singular masculin le Recomendaciones dël Laudari 'd Salusses, èdnans a na cunsunant an presentu l'artìcul **lo** e **el** : *lo cor de Meser lo Papa* r.14, *el Nostre Segnor* r.56 e **l** dnans a na vucal: *per l'univers* r.37. Le furme plüraj a sun **gli** : *gli nostre cor* r.4, a *tuit gli temp* r.10 pèr èl masculin e **le** pèr èl feminin. *gracie* 8, *de tute le persone* r. 33.

Gli Ordinamenti dei Disciplinati e dei Raccomandati di Dronero

J'Urdinament dij Dissiplinà a dj'Arcumandà 'd Droné an cunfermu l'usagi dj'articuj feminin: **la, l** e **le** : *la mazor part* 4AB, *a l'ora del pas(s)ar* 121AB e *la salvacion de le anime* 47AB.

Per il masculin singular davanti a cunsunant as treuva quasi sempe **lo**: *lo prior* 1AB, e **l** davanti a vocale e *l'autr daprès* 51AB. Degn ëd nota a sun co dui **l** ch'as treuv an tra na parola ch'a finiss an vucal e n'auta ch'a cuminsa cun na cunsunant: *e l' dit prior e lo sot prior*. Për lon ch'a rësguarda 'l plüral masculin le furme pì dëspunibij a sun **gli** e **li**, ch'as deuvru tant ëdnans a cunsunant che a vucal: *gli frel* 1AB, *li artri fregl* 10A. A sti articuj a tuca co giunteje **i**: *devant la festa de Tuyt i Sant* V75 e **y**: *de tuit y soy* V150, mentre **gl** a presenta tre ucurens an dë strütüre cume: *glartri, gleytri* 248AB. Ël fait che *gl* presseda na vucal palatal an dis che, cume già vist ant ij test ëd Cher, co ant j'urdinament ëd Druné 'l digrama *gl* a duvia corëspunde al sun /j/. Për ij test ëd Druné e 'd Salüsses i l'uma nen cunsültà ij document uriginaj, ma la trascrissiun ëd Gasca Queirazza ch'a presenta la separassiun ëd le parole secund la grafia muderna e i pensuma che antlura as duvrèissa ancur nen l'apostruf.

Opera Jocunda

Ël test pì sgnur ëd furme dj'articuj a l'é senza dübi l'Opera Jocunda. An efet s' as treuvu d'ue baterie complete d'articuj: cula dël munfrin e cula che ancheuj as artreuva ant la parlà türinèisa. An efet j'articuj singular a sun **el, l** e **o** për ël masculin; **la, ra, l** për ël feminin. Le furme plüraj a sun **gl, gli, y** për ël masculin, **el, al, le, gl, l** për ël feminin.

Bin se cumless, l'üsagi dij vaire articuj a l'è custant. Al masculin singular as deuvra **l** se la parola ch'as treuva dapress a cuminsa cun na vucal o cun na h seguà da vucal. Ch'as pensa a: *lhom* B7, *lospia* B154.

Se anvece a pressed na parola ch'a cuminsa cun na cunsunant l'artìcul a peul esse *el* upüra *o*. As deuvra *o* dnans a la i semivucal e dnans a le parole ch'a cuminsu cun le cunsunant T, D, S, R, L, N o con la C palatale (Giacomino, 417). Ch'as pensa a j'esempi marc;a sù dapress: *o desch* B366, *o nostr tavon* B370, *o tagliau* B381, *o leg* B399, *o roux* I88, *o stagnin* I13, *o seynt* B101, *o ces* B157, *o iantilhom* B20.

Rësguard a l'üsagi d'**el**, che 'd solit a pressed ëd parole ch'a cuminsu cun j'autre cunsunant, ch'as pensa a: *el cazul* B16, *el me euteury* B36, *el fer* B119, *el bast* B160, *el marchisa* B194, *el vicary* B232, *el botacin* B308, *el gaban* B323, *el cappon* B340, *el bo* H255.

Dnans a na parola masculin-a plüral ch'a cuminsa cun na cunsunante as trova **Y**: *y soy pollastr* B8, *y faseu* B126. Se 'l nom plüral a cuminsa cun na vucal o cun na H as deuvra **gli** upüra **gl**: *gli homi* B74, *gloeuf* B124, *gliarchichioch* B127, *glierbor* B139. An pràtica *gli* e *gl* a sun 'd sempi alograf e so sun a duvia esse franc avzin a cul dl'artìcul J dël piemontèis d'ancheuj. Ch'as pensa a: *glioel* A795 e *gloel* A756 e a *j'eu*j dël piemontèis mudern (Villata, 1997, 25).

Për ël feminin singular le fürme dj'articuj a sun **la**, dnans a parole ch'a a cuminsu cun na cunsunant, e **l** s'a cuminsu cun na vucal. Ch'as pensa a: *la cervella* B519, *la mia bocha* B33, *la pena* B95, *la tasca* B100, *la mula* B116, *la bestiola* B117, *la peyla* B118, *la bronza* B125 e a *lasta* B129.

Se pressedü da le preposissiu DE e AND, da la congiunsiun CHE o da la partissela negativa NE, l'artìcul feminin LA a peul esse suget al rutassism, furmand ij ness *dra*, *andra* e *cra*. A sto pruposit ch'as pensa a le strütture marcà si dapress *cra barry* [it. che il barile] B263, *gle dra trippa* [c'è della trippa] E31, *ande andra stalla* [andate nella stalla] E104, *mra challa* [me l'ha fatta] H125.

Le furme dj'articuj feminin plüraj a sun: **el**, **al**, **le**, **gl**, **l**. Èdnans a parola feminin-a plüral as deuvra **gl** o **l** s'a cuminsa cun na vucal: *glorengle* B177 e *lauregle* [le orecchie] A390. Se la parola a cuminsa

cun na cunsunant, as peul truvé **el**, e bin pì da rair co **le** o **al**. Ch'as pensa a *el mare e el figle* B70, *el balle* B98, *sut el vote* B320, *al man* A27, *al part* B71, *le pompe* B156. Co **le**, dunt la frequensa a l'é franc bassa, a l'era già present ant ij Sermun Sübalpini (Villata, 2003, 2).

Le canzoni dei freschi della villa

An se cansun dël Sessent, dnans a na parola masculin-a singular ch'a cuminsa cun na cunsunant, l'articul derminativ a l'è **lo** : *lo cavagn* 1002, *lo sestin* 1016, *lo vostr sfoior* 1124. Anvece 'd **lo** as peul truvé **l'** quand la parola ch'a stà dnans a l'articul a finiss an vucal: *se l' pan sea bun* 1114, *paghé 'l fit* 4008. Èd vire sta grafia as treuva co quand che 'l termu ch'a pressed l'articul a finiss cun na cunsunant dental o nasal: *tut l' mund* 2106, *a l'han 'l mal d' Fransa* 2018, *cand l' tal* 2174. Anteressant a sun co ij digrama *ch'l* anté che l'apostrofa a duvria marché la presensa 'd na e mediana: *ch'l pare* 2125, *perche ch'l richesse* 2145.

Dnans a parola masculin-a singular ch'a cuminsa cun na vucal o cun H l'articul determinativ a l'é **l'**: *l'hort* 1016, *l'amor* 3007.

Për ël plüral masculin ëd solit as treuva **i** se la parola ch'a-j èstà dapress a cuminsa cun na cunsunant: *i cazzugl* 1084, *i sbirri* 3049, *i portafas*, *i brindor*, *i fachin* 4025. Tra ij cas furavia as peul arcurdé: *o li bigion* 4197. Quand però la parola plürale ch'a ven dop l'articul masculin a cuminsa cun na vucal, as deuvra **gl'** *gl'aso* 1082, *gl'asi* 1083, *gl'aitr* 3050, *glogl* 4031. *I ambossor* 4203, a l'é na furma anomala, bin se la **i** a duvria suné propi cume **gl'**, valadi cume 'l mudern **J**.

Le furme dl'articul determinativ feminin singular a son: **la** dnans a na parola ch'a cuminsa cun na cunsunant, **l'** s'as treuva dnans a na vucal o a na H müta: *la cotta* 1036, *la festa* 4017 *la cõtra* 4033... *l'autra matin* 1106, *l'hostaria* 2033, *l'importanza* 3041.

Për ël plüral feminin as treuva **le** dnans a parole ch'a cuminsu cun na cunsunant e **gl'** s'a cuminsu cun na vucal: *le cauze* 2088, *le*

flute da pastor 4211, le pignate 4051... gl'ortolaie 1015, gl'arbette 4100, gl'asselle 4148, gl'arme 4222.

Tra le furme particular as arcorda: *anto let 2022* pèr ël masculin e *fin al galinhe, fin al servente 4090* anté ch'as arteuva l'articul *al* già present ant le farse dl'Aliun, a menu ch'as trata nen ëd na grafia curëspudent a *finha l'galinhe, finha l'servente*.

La Gramatica piemontese

Ant sùla *Gramatica Piemontese* dël 1783, Maurizio Pipino a presenta j'articuj **I', '1** (sing.) e **j', i** (pl.) pèr ël masculin e **I', la** (sing.), **le, j'** (pl.) pèr ël feminin. E cum a l'é spessificà ant la gramàtica as cunfurm a ste norme co ij termu ch'a fan part dle categorie dësparie "*dei nomi di genere comune e quelli epiceni o di genere confuso*". Bin che ant la Gramatica as disa nen quand duvré le vaire furme dj'articuj, da j'esempi arpurtà as peul capì a bel asi che **I'** as deuvra dnans ai nom singular, masculin o feminij ch'a cuminsu cun na vucal: *l'òm, l'anima*; **'1** a pressed ij nom masculin singular ch'a cuminsu cun na cunsunant: *'l Re, 'l Prinsi* e **la** se ij feminin a cuminsu ant l'istessa manera. *la Regin-a, la fòrsa*.

Pèr ël plüral as deuvra **j'** dnans ai nom masculin ch'a cuminsu cun na vucal (*j'ömini, j'anime*), ma s'a cuminsu cun na cunsunant as duvrerà **i** al masculin: *i Re, i Prinsi* e **le** al feminin: *le Regin-e, le fòrse* (Pipino, 15-27). Trames a j'esempi presentà pèr l'üsagi dj'articuj as parla nen dij cas che 'l nom masculin a cuminsa cun na S impüra, ma da j'esempi arlevà ant ël test cume: *A l'ha lë spirit pontù com un pistòn* (p. 190) e *Jë strass van senpre an aria* (p. 182), as peul dedüe che co an si cas, l'üsagi dl'articul a duvìa già esse cul dij nossi di.

IL Conte Pioletto

Ant 'L Cont Piolèt as treuvu j'articuj: **'1, I'** pèr ël masculin singular (*si 'l prim* p. 6 – r. 19, *O ch' 'l Medich 'm përdona* 7-7, *tut 'l di* 8-27) **I', '1** e **la** pèr ël feminin singular (*per l'otra* 7-28, *per la fomna* 47-3, *'L eva* 20-18). Pèr ël plüral masculin ëd solit as treuva **ij** e pì da rair **i**: *I eu vendu ij pruf* 17-7, *tirè i brilon* 6-28); **le** e **ij** pèr ël

feminin: *e le rave* 17-7, *le fie, ij orie, ij ore vòlo* 25-15, èl prim duvrà dnans a na cunsunant e lè scund èdnans a na vucal.

J'articuj mudern

S'as cunsidera che j'articuj determinativ dël piemuntèis ilüstr d'ancheuj a sun *ël, 'l, lè, l', la, ij, jè, j', le* as peul afèrmé che sta baterìa d'articuj a l'era cula duvrà a Tüirin già a la fin dël Setsent e le régule èd so üsagi a sun ancora quasi j'istesse.

Difati *lè* singular e *jè* plüral as deuvru dnans a parole masculin-e ch'a cuminsu 1. cun na S ampüra (*lè stüdent, jè stüdent*);

2. cun na S seguìa da 'n ditung dunt la prima vucal a sia débula, i upüra u (*lè siulot, jè siulot*);

3. cun na cubia 'd cunsunant anté che la N a sia a lè scund post (*le fnuj, jè fnuj, lè mnëstrun, jè mnëstrun*);

4. cun ij digrama *dz, ml, ms, vl* (*lè dzertur, jè dzertur, lè mlun, jè mlun, lè mse, jè mse, lè vlu*).

L' (singular) e *j'* (plüral) as deuvru dnans a le parole masculin-e ch'a cuminsu cun na vucal : *l'esecissi, j'esecissi; l'amis, j'amis; l'uluc, j'uluc l'erbu, j'erbu*;

Èl (singular) e **ij** (plüral) as deuvru an tüti j'auti casi: *ël liber, ij liber; ël frel, ij frej, ël quàder, ij quàder, ël fastüdi, ij fastüdi*. As deuv co ten-e present che, se la parola ch'a pressed *ël* a finiss cun na vucal, l'articul *ël* a l'é suget a l'aféresi dla *è* : *as pija 'l fastüdi, a l'ha perdü 'l librèt dj'assegn*.

Le cunsiderassiun pen-a faite për j'articuj masculin a valu co për ij feminin. An efet, cume për *ël* passà, dnans a le parole ch'a cuminsu cun na vucal as deuvra *l'* al singülar e *j'* al plüral: *l'amisa, j'amise, l'ura, j'ure*; ant j'auti cas as treuva **la** për *ël* singular e **le** për *ël* plüral: *la stra, le stra; la sola, le sole; la cursa, le curse* (Villata,1997, 24-26).

Bibliografia

- Gasca Queirazza, G., 1965, Documenti di Antico Volgare in Piemonte - Le "Recomendaciones" del Laudario di Saluzzo, Torino, Bottega d'Erasmus.
- , 1966, Documenti di antico Volgare in Piemonte - Gli Ordinamenti dei Disciplinati e dei Raccomandati di Dronero, Torino, Bottega d'Erasmus.
- Giacomino, C., 1900, "La lingua dell'Alione", in Archivio Glottologico Italiano, pp. 403-438.
- Marshall, J.H., 1969, The Donatz Proensals of Uc de Faidit, London, Oxford University Press.
- Pipino, M., 1783, Gramatica Piemontese, Stamparia Reale, Torino
- Tana, C. G.B., 1784, Il conte Pioletto - Commedia Piemontese, Torino, Briolo.
- Villata, B. 1996, I Sermoni Subalpini e la lingua d'oe, Montréal, Losna & Tron.
- 1997, La lingua piemontese - Fonologia, morfologia, sintassi e formazione delle parole, Montréal, Lòsna & Tron.
- 2003, La grammatica della lingua d'oe, Lòsna & Tron, Montréal,
- 2008 Osservazioni su La lingua dell'Alione – La grammatica dell'astigiano del secolo XVI, Lòsna & Tron,
- , 2010, La lingua dei Giuramenti della Compagnia di San Giorgio e la lenga d'oe, L'arvista dl'Academia XIX, pp.33-74
- , 2011, La lingua delle canzoni dei Freschi della Villa, L'Arvista dl'Academia XX, pp. 1-70

Dizionari

- Brero, C., 1982 Vocabolario piemontese italiano, Torino, Editrice Piemonte in Bancarella,.
- Greimas, A. J. 1987 Dictionnaire de l'ancien fran3ais (jusqu'au milieu du XIV si3cle), Paris, Larousse,.
- Gribaudo, G., 1996, Èl Neuv Gribaudo, Torino, Piazza Editore, Tera ed.
- Ponza, M., 1847, Vocabolario piemontese - italiano e italiano – piemontese, Carlo Schiepatti, ed. IV.
- Ponza, M., 877 Vocabolario piemontese - italiano e italiano – piemontese, Pinerolo, Lobetti Bodoni, I.
- Vittorio di Sant'Albino, 1859. Gran Dizionario Piemontese – Italiano, L'unione Tipografico-Editrice, Torino,